

PREOCUPĂRILE LUI IOAN BIANU PENTRU GĂSIREA UNUI NOU LOCAL AL BIBLIOTECII ACADEMIEI ROMÂNE ÎNTRE ANII 1909-1915

Silviu-Constantin NEDELICU
Biblioteca Academiei Române

Ioan Bianu's Concerns for Finding a New Building for the Romanian Academy Library between the Years 1909-1915

ABSTRACT

The present text aims to discuss Ioan Bianu's concerns about finding a new building for the Romanian Academy Library between the years 1909-1915. Ioan Bianu (1856-1935) became the head of the Library of the Romanian Academy in 1884. One of his main concerns, after 1900, was to find a suitable place for the library of the most prestigious cultural institution in the country, namely the Romanian Academy. After 1901, when the collections of the Central Library in Bucharest became part of the Romanian Academy, by abolishing the first one, the problem of a new premises arose. The collections grew more and more as there were a number of donors who wanted their personal libraries consisting of books, manuscripts, periodicals and other documents acquired with great financial efforts to become part of the Academy Library. Thus, since the beginning of the 19th century, the need for a new library headquarters was felt, as the collections, formed by donations and acquisitions, increased considerably. In the Annals of the Romanian Academy is recorded this main concern to find a new place for the library, both of Ioan Bianu and of other academics. His efforts culminated in the Memorandum he submitted to His Majesty King Charles I in order to build a suitable place to house the collections collected by the Romanian Academy in its library. Later, between the years 1909-1915, the foundations were laid for a Commission for the Library premises, of which Ioan Bianu, C. I. Istrati, Titu Maiorescu, I. Kalinderu, Petru Poni, Anghel Saligny, Grigore Antipa or Dimitrie Sturdza were members.

Cuvinte-cheie: Biblioteca Academiei Române, Ioan Bianu, clădire

Key words: Romanian Academy Library, Ioan Bianu, building

Introducere

Problema noului local al Bibliotecii Academiei Române a suscitat interesul mai multor academicieni, politicieni și oameni de cultură, dar mai ales a lui Ioan Bianu (1856-1935), adevăratul ctitor și „părinte” fondator al acestei prestigioase instituții de cultură ce adăpostește patrimoniul național.

I. Chestiunea unui nou local al Academiei Române

În Ședința Academiei Române din 15 mai 1909, care a fost prezidată de Anghel Saligny, A. D. Xenopol a citit un raport al comisiunii cu privire la lucrările făcute pe anul anterior (1908/1909)¹.

¹ Raportul Comisiunii însărcinate 1909, p. 135-136.

Raportul amintește că această comisie:

„s'a îngrijit de starea în care se află localul bibliotecii, care nu este îndestulător nici pentru cărțile ce conține și cari sporesc pe fiecare an, nici pentru întrebuințarea lui din partea cetitorilor și pentru sănătatea celor cari o servesc și propunem a se desbate chestia asta cu toată seriozitatea în ședința plenară”².

În continuare sunt citite alte lucruri legate de moșiile Academiei, și arendarea lor cu succes, însă apoi ia cuvântul Dr. C. Istrati tot în legătură cu localul Academiei³. Acesta din urmă spune următoarele:

„Îmi pare bine că s'a pus în desbatere o chestiune din cele mai importante, de cari depinde viitorul Academiei, anume chestiunea localului. Predecesorii noștri s'au străduit din răpuzeri să adune aici tot ce e mai scump pentru trecutul neamului românesc: manuscrise, documente, cărți vechi și altele, cari formează tezaurului nostru național. Toți iubitorii pământului și neamului acestuia au depus ca la altar în mâinile Academiei bogății de ale trecutului, pentru ca aici să fie păstrate, garantate de pierie și folosite de bărbații învățați ai patriei. Noi, ca depozitari, avem prin urmare răspunderea și suntem datori să păzim cu sfințenie acest tezar, să-l ferim de dezastru și să-l lăsăm mărit și neatins urmașilor noștri”⁴.

Acest prim cuvânt al marelui istoric român A. D. Xenopol constituie mai degrabă un manifest-testament cu privire la rolul Academiei Române, implicit al Bibliotecii sale: acela de depozitar al tezaurului cultural al neamului românesc. El continuă spunând că:

„Pentru aceea trebuie să ne gândim cu maturitate în tot momentul la chestiunea localului, la adăpstul sigur al acestei avuții, care nu este numai a noastră ci a întregii națiuni. Am făptui un mare păcat, ne-am asuma o colosală răspundere, dacă am mai întârzia construirea unui local propriu”⁵.

Cu tristețe afirmă că nu există fonduri în realizarea acestui demers însă propune să se facă o solicitare către Guvernul țării pentru procurarea mijloacelor financiare necesare și „roagă să se numească o comisiune, care împreună cu biuroul să solicite Ministrului Președinte [Prim-Ministrului, n.n.] suma trebuitoare pentru construcția unui local de siguranță, și este convins că cererea Academiei va fi îndeplinită”⁶.

Propunerile lui A. D. Xenopol nu se vor materializa decât mult mai târziu, una dintre principalele cauze fiind începerea Primului Război Mondial și urmările acestuia. Reținem însă că acesta propusese, pe lângă solicitarea unui

² *Ibidem*.

³ Chestia localului Academiei 1909, p. 136-140.

⁴ *Ibidem*, p. 136-137.

⁵ *Ibidem*, p. 137.

⁶ *Ibidem*.

ajutor financiar de la Guvernul țării în vederea construirii unui nou local al Academiei Române, desemnarea unei comisii în privința chestiunii localului.

Ia cuvântul apoi I. C. Negruzzi care constată atât necesitatea „unui local confortabil pentru Academie”⁷ dar și lipsa unor clădiri adecvate pentru ministerele Guvernului ba mai mult pentru „noi creștinii evlavioși, o catedrală vrednică de Regat”⁸.

DI Negruzzi a insistat, atunci când a mai fost adusă în discuție această problemă, ca domnii D. A. Sturdza, I. Kalinderu și alți colegi din Academie să:

„stăruască pe lângă doritorii de a lăsa din averea lor Academiei, ca să hărăzească fără destinație sau cu scopul de a se clădi un local propriu pentru Academie, cum s’au făcut atâtea monumente în Atena prin generozitatea Grecilor îmbogățiți cei mai mulți în țara noastră”⁹.

Această idee era oportună, întrucât alte surse de finanțare externă nu existau, ca de altfel nici astăzi, contribuțiile de la Stat fiind infime față de nevoile reale și în raport cu patrimoniul întreg al Academiei Române.

I. Kalinderu ia cuvântul la rândul său și afirmă că:

„se simte trebuință absolută pentru un local al Academiei în care să se adăpostească tezaurul de care a vorbit d-l Dr. Istrati, și de o bibliotecă potrivită cu trebuințele tot crescânde și cu dezvoltarea tot mai mare pe care o ieau (sic!) colecțiunile noastre”¹⁰.

Acesta mai propune vânzarea unor moșii deținute de Academie pentru strângerea sumei de bani necesare pentru noua clădire.

Apoi ia cuvântul Ioan Bianu care, cu toată că nu împărtășește ideea propusă de I. Kalinderu cu vânzarea moșiilor, aduce punctual câteva lămuriri extrem de importante în această chestiune, și anume:

- a) „colecțiunile Academiei au mers crescând atât de repede, încât trebuința unui local pentru bibliotecă se impune imperios”¹¹.
- b) „ceea ce avem la Academie mai prețios, colecțiunea de manuscrise și documente, este bine adăpostită în sala construită anume pentru aceasta”¹².
- c) „restul localului însă e nesigur și nepotrivit trebuințelor”¹³.
- d) „localul de bibliotecă trebuie făcut după cerințele moderne și cu toate prevederile pentru dezvoltarea ei în viitor”¹⁴.

⁷ *Ibidem.*

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ *Ibidem*, p. 138.

¹² *Ibidem.*

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ *Ibidem.*

e) „bine e că nu s'a putut face acum 20 de ani, căci astăzi n'ar mai fi corespuns necesităților”¹⁵.

Bianu amintește în continuare de donațiile făcute de către Stat pentru Academie, în vederea finanțării ei și construirii unui local, și consideră binevenită ideea de a se interveni la Guvern pentru procurarea sumelor necesare pentru construirea noii clădiri.

La cuvântul apoi și Duiliu Zamfirescu care îi dă dreptate lui I. Kalinderu și spune că ar trebui vândut o parte din teren însă Dr. C. Istrati „nu este de părere că vor rezulta mari beneficii din vânzarea moșiilor”¹⁶ și că cel mai bun lucru ar fi desemnarea a două comisii dintre membrii Academiei care să se ocupe de această problemă și o alta care „să studieze și să facă o schiță a viitorului local”¹⁷.

La finalul discuțiilor, se ia decizia ca „Delegațiunea să se ocupe cu chestia localului, stabilind un program pentru facerea unei schițe de plan”¹⁸.

Un an mai târziu, în Ședința Academiei din 1 mai 1910, sub conducerea Vicepreședintelui Academiei Române, N. Quintescu, se dă citire *Raportului Secretarului general asupra lucrărilor făcute în 1909-1910*¹⁹. La punctul V este amintită și Biblioteca unde sunt precizate următoarele aspecte legate de creșterea colecțiilor și spațiul insuficient de care dispunea biblioteca:

„Se adună fără încetare prețioase materiale științifice, mai ales pentru studiul istoriei, al limbii și al literaturii noastre naționale. Cu cât colecțiunile cresc în mulțime și valoare, cu atât localul se arată mai neîndestulător și mai impropriu pentru buna organizare, pentru siguranța pazei, pentru înlesnirea întrebuințării, și cu atâta devine mai imperioasă și mai grabnică necesitatea construirii unui local nou, care să răspundă la toate trebuințele unui serviciu atât de însemnat”²⁰.

În continuare este adusă în discuție și problema sălilor de lectură, neîncăpătoare pentru nevoile în creștere ale cititorilor bibliotecii:

„Cele două săli de lucru [de studiu, n.n.] au stat deschise 291 zile – a cărților tipărite câte 10 ore (8-6) pe zi, a manuscriptelor câte 9 ore; numai în lunile Iulie și August orele de lucru au fost reduse la 4 (8-12). Adeseori toate locurile erau ocupate în sale cărților tipărite și era necesitate a se da scaune suplimentare”²¹.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*, p. 139.

¹⁷ *Ibidem*, p. 140.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Raportul Secretarului general 1910, p. 94-117.

²⁰ *Ibidem*, p. 108.

²¹ *Ibidem*, p. 109.

Încă o dată este confirmat faptul că, pe lângă creșterea colecțiilor bibliotecii – lucru ce presupunea automat și mărirea spațiilor de depozitare ale documentelor respective – a survenit și mărirea numărului de cititori.

În Ședința publică din 11 mai 1910, prezidată de Anghel Saligny, Ioan Bianu a citit un raport cu privire la localul Bibliotecii Academiei²². Pentru importanța documentului, ce constituie punctul de plecare pentru viitoarea clădire a Bibliotecii Academiei Române, vom reda aici integral textul său:

„*Domnule Președinte,*

Chestiunea localului Bibliotecii Academiei preocupă de câțiva ani în mod din ce în ce mai viu Academia. Comisiunea Bibliotecii arată mereu insuficiența actualului local din toate punctele de vedere, și raportul Secretarului general repetă la deschiderea sesiunilor generale aceleași constatări. În sesiunea trecută, Comisiunea însărcinată cu cercetarea lucrurilor făcute în cursul anului a exprimat îngrijirile sale pentru starea localului, iar Academia – după discuțiunea făcută la 15 Maiu – a luat hotărârea «ca Delegațiunea să se ocupe cu chestia localului, stabilind un program pentru facerea unei schițe de plan».

Ați binevoit a mă însărcina să vă prezint²³ în scris ceea ce am avut onoare a vă expune verbal în privința localului necesar pentru colecțiile cari formează biblioteca Academiei.

Fiind bibliotecar al Academiei dela 1879, m'am interesat în mod statornic de instalarea și organizarea acestor așezăminte de lucrare științifică și – în afară de informațiile culese din cărți speciale [de specialitate, n.n.] și din reviste – am vizitat numeroase biblioteci în călătoriile mele făcute dela anul 1881 încoace, în multe capitale și orașe, dela Moscova până la Oxford și dela Neapol [Neapole, n.n.] până la Hamburg.

Părerile și propunerile ce voiu avea în onoare a vă prezenta sunt întemeiate deci pe de o parte pe cunoștința ce am de trebuințele Bibliotecii Academiei, care s'a dezvoltat întregă în mâinile mele, și pe de alta pe cunoștința despre instalările și organizările bibliotecilor străine.

Dela sesiunea trecută încoace am mai vizitat două biblioteci:

1. *Biblioteca federală dela Berna* [Elveția, n.n.], însemnată cu deosebire pentru sistemul ei de clasificare și organizare a numeroaselor publicații oficiale federale, cantonale și comunale, cari în timpurile noastre s'au înmulțit atât de mult, încât formează un material greu de pus în bună ordine pentru folosire și păstrare.

2. *Biblioteca Universității din Cluj*, instalată în local propriu nou, inaugurat în vara anului trecut. Acesta fiind cel mai nou local special de

²² Acesta se găsește și poate fi consultat și în Arhiva Academiei Române 1908, f. 181-184.

²³ În text apare *prezent*.

biblioteca, construit în proporții relativ mari, vizitarea și studierea lui de aproape poate fi de foarte mare folos, fiindcă autorii lui s'au putut folosi de progresele făcute mai ales în ultimii 30-40 de ani în construirea și instalarea bibliotecilor în Europa și cu deosebire în Statele Unite ale Americii de Nord. Clădirea și instalarea au costat pentru un milion de coroane. Am vizitat biblioteca dela Cluj împreună cu d-l P. Poni, în Octombrie trecut [1909, n.n.]; asupra ei va apărea în curând o carte cuprinzând planurile clădirii și amănunte despre instalare.

Construirea unui local special pentru Biblioteca Academiei este o necesitate recunoscută și urgentă.

Statul a cumpărat și a dăruit Academiei localul actual și acest mare și frumos teren, cu două fațade, una pe Calea Victoriei de 132 metri, cealaltă pe stradele S-ții Voievozi și a Emigratului de 136 metri, cu adâncime de 152 metri, pentru definitivă instalare a acestui templu al culturii naționale și pentru organizarea și păstrarea tezaurului rămas din trecuta viață a neamului. Acest teren va primi acum o mare îmbunătățire și o mică creștere: îmbunătățirea va sta în aceea că noua stradă largă ce se deschide dela noul parc municipal, care se face pe locul fostei²⁴ grădini Ioanid în strada Polonă, până la Calea Griviței, va trece în lung peste tot terenul Cantacuzino Moruzi (Calea Victoriei 131), vecin în tot lungul cu terenul Academiei; prin acesta terenul Academiei va câștiga o a treia fațadă; - creșterea va rezulta de acolo că din terenul Cantacuzino-Moruzi o fâșie dinspre terenul Academiei va rămâne neocupată de stradă și va trebui să fie adaosă [adăugată, n.n.] la acest teren.

Se va putea face apoi o a treia îmbunătățire, realizându-se ideea²⁵ D-voastre, de a se deschide o stradă mică (largă de 8 metri) prin fundul terenului Academiei, în lungul terenului Rosetti-Știrbei, din strada Barbu Catargiu până în noua stradă; bucata de teren care ar rămâne acolo de această stradă s'ar vinde și produsul s'ar folosi la plata terenului rămas din terenul Cantacuzino-Moruzzi. Astfel terenul Academiei ar ajunge la forma ideală pentru asemenea instalațiuni, adică ar avea patru fațade formând insulă înconjurată în toate părțile cu strade.

Terenul ar avea atunci fațadă de 137 metri și adâncimea de 144 metri.

Problema localului Academiei este complex atât pentru cheltuielile însemnate pe cari le reclamă, cât și pentru graba ce este de a se rezolva cel puțin în parte.

Soluțiunea practică este – după părerea subscrișului – următoarea:

Întreg localul definitiv al Academiei să fie format din trei corpuri de clădire independente sau cu ușoare legături de comunicare între dânsle (s. e. portice), așezate cu fațada principală spre Calea Victoriei:

²⁴ În text apare *foastei*.

²⁵ În text apare *idea*.

a) în mijloc să fie localul special pentru Academie cu sălile ei de ședințe și cu odăi pentru cancelariile și serviciile administrației sale centrale;

b) pe partea de teren dinspre casa Cantacuzino-Moruzi să fie localul Bibliotecii;

c) pe partea dinspre strada S-ții Voievozi să fie localul pentru Muzeul rămășițelor din viața trecută a neamului.

Clădirile Bibliotecii și Muzeului să fie depărtate dela stradă cu 30 metri iar clădirea din mijloc pentru Academie să fie și mai înlăuntru cam cu 50 metri.

Astfel ar rămâne în față o piață deschisă, în mijlocul căreia s'ar putea ridica monumentul lui Alecsandri, ca personificarea regenerării culturii și a literaturii naționale românești.

Una din aceste clădiri trebuie făcută fără întârziere: localul Bibliotecii, fiind cel actual neîncăpător, nesigur și impropriu. Făcându-se acum clădirea Bibliotecii, celelalte două pot fi amânate peste câteva zecimi de ani, pentru că – după scoaterea Bibliotecii din actualul local, - acesta va fi foarte îndeștător pentru toate celelalte servicii ale Academiei și vor rămâne încăperi destule pentru așezarea colecțiilor de muzeu, cari sunt adunate și cari se vor mai aduna încă multă vreme; iar încăperile pentru ținerea ședințelor sunt îndeștătoare și solide, fiind bine construite abia de câțiva ani.

Localul Bibliotecii ar trebui să cuprindă următoarele încăperi:

I. – Depozitul de cărți pentru un milion de volume.

- Sală de lucru cu 60 locuri de studiu;

- Sală specială pentru consultarea revistelor în curs de aparițiune;

- Încăperi pentru administrație, pentru facerea cataloagelor și pentru primirea noilor²⁶ publicațiuni și a ziarelor în curs de aparițiune.

II. – Local special pentru depozitul manuscriselor, documentelor și stampelor;

- Sală de lucru deosebită pentru manuscrite, documente, stampe, pentru 30 lucrători;

III. – Încăpere pentru atelierul de legătorie.

IV. – Local special pentru cabinetul numismatic, cu depozitul și biblioteca sa specială.

V. – Sală de expoziție permanentă – un muzeu special al cărților, al manuscriselor, documentelor, stampelor și monedelor.

Pentru a se face planurile și devizele acestei clădiri, este necesar să se însărcineze un arhitect sau un inginer, specializat în construcții de clădiri, ca să viziteze și să studieze mai întâiu, împreună cu bibliotecarul Academiei, câteva din cele mai însemnate și mai noi clădiri de biblioteci zidite în timpii din urmă,

²⁶ În text apare *nouălor*.

în cari s'au făcut mari îmbunătățiri atât în modul de construire și în dispoziția încăperilor, cât și în instalația interioară.

După calculele făcute de mine, sunt încredințat că localul întocmit, după programul arătat și în proporțiile de cari avem noi trebuință, se poate construi în limitele sumei de 800.000 lei, și alte 400.000 lei ar fi îndestulătoare pentru întreaga instalarea interioară și mobilarea în condițiuni pe deplin mulțumitoare.

Astfel, cu suma de 1.200.000 lei s'ar putea îndestula aproape pentru un secol această mare trebuință culturală a Capitalei Regatului și a Capitalei culturale a Neamului.

Planul va trebui să fie astfel întocmit, încât să se prevadă puțința de a se face cu ușurință adăogiri de aripi noi la trebuință, terenul fiind destul de vast pentru mari dezvoltări.

De unde banii?

După calculele făcute de mine, Academia poate da propriile ei venituri, fără să-și stânjenească activitatea, 45.000 – 50.000 lei pe an pentru amortizarea unui împrumut de 600.000 lei pentru localul Bibliotecii.

Statul să contribuie cu aceeași sumă de 600.000 lei la construirea localului Bibliotecii, prin care Academia face un serviciu public de întâia însemnătate pentru activitatea și progresul cultural al țării²⁷, serviciu de care nici un stat modern nu se poate dispensa. Statul nostru s'a descărcat el însuși asupra Academiei de această sarcină, pe care s'a convins că nu o poate îndeplini singur, când – prin legea dela 11 Aprilie 1901 – a desființat Biblioteca Centrală, pe care o avea, și a dăruit colecțiile ei Instituției noastre, spre a face ea în locu-i acest serviciu datorat studiilor științifice și activității culturale superioare. Este deci drept ca Statul să contribuie cu jumătate la construirea localului, în care să fie instalată biblioteca după toate cerințele.

Domnule Președinte,

Acesta ar fi modul cel mai direct și mai simplu, în care – după îndelungile mele chibzuri – s'ar putea ajunge să avem mult doritul și mult necesarul local pentru Biblioteca Academiei. Admițându-se acest mod de a vedea și de a proceda, ar urma ca chiar în vara sau toamna acestui an să se facă o călătorie de informații; în anul 1911 să se facă planurile, în anii 1912-13-14 să se facă clădirea și instalațiunile interioare, în 1915 să se mute și să se așeze colecțiile în noul lor local, iar în 1916 – când Academia va serba a 50-a aniversare a înființării sale – s'ar putea inaugura acest templu al științei și cărții românești.

Ați organizat și ați condus cu energie și stăruință cele mai mari lucrări tehnice pentru trenuri și navigație, cari s-au făcut în țara noastră – lucrări de sutimi de milioane, față de cari aceasta ar fi foarte modestă. Am încredere că, cu

²⁷ În text apare *țerii*.

mare ușurință veți putea face să se realizeze și această lucrare pentru cărți și pentru muncitorii lor [cititorii și cercetătorii care o vor consulta, n.n.].

Primiți, vă rog, Domnule Președinte, expresiunea înaltei mele considerațiuni.

Bibliotecarul Academiei,
I. Bianu.

*București, 25 Aprilie 1910*²⁸.

Acest raport a fost publicat și în tomul XXXII din *Analele Academiei Române* din 1910²⁹.

Dr. C. I. Istrati ia apoi cuvântul și, confirmând tot ce a spus Ioan Bianu în raportul său, adaugă spunând că este o „grabnică necesitate a construirii unui nou local pentru Academie”³⁰. Acesta vine cu propunerea ca Statul „să dea un milion, iar restul de 200.000 lei să-l dea Academia, și să se achite prin bugetele anuale în 4-5 ani, înscriindu-se câte 50.000 sau 40.000 [lei, n.n.] pe an”³¹. Acesta își încheie cele zise cu următorul gând: „Lucrarea să se facă cât mai grabnic; în iarnă să se întocmească planurile, iar în primăvara viitoare [1911, n.n.] să se înceapă construcția”³².

Președintele Anghel Saligny vine cu propunerea că „e bine să se aleagă o comisiune de mai mulți membri, ca să se studieze chestiunea și să se facă apoi propuneri în timpul cel mai scurt posibil”³³.

După ce este aprobată propunerea sa, sunt aleși în această comisie următorii membri: „I. Bianu, Dr. C. Istrati, I. Kalinderu, T. Maiorescu, P. Poni, A. Saligny și D. Sturdza”³⁴.

Zece zile mai târziu, în Ședința publică a Academiei din 21 mai 1910, Gr. Ștefănescu a citit raportul Comisiunii Bibliotecii cu lucrările pe anul 1909 unde a fost amintită iar problema localului bibliotecii:

„În anul trecut numărul cetitorilor colecțiilor noastre s’a urcat la 12.011 și sala de lectură a Bibliotecii a fost uneori neîncăpătoare. Suntem deci siliți a vă atrage din nou și cu stăruință atențiunea asupra problemei localului. Greutatea de a te mișca prin atâtea camere mărunte, unde se adăpostesc miile de cărți și unde sunt instalate biurourile funcționarilor, întârzie orice operațiune. Mulțimea

²⁸ Arhiva Academiei Române 1908, f. 181-184.

²⁹ Raportul d-lui I. Bianu 1910, p. 164-168.

³⁰ *Ibidem*, p. 168.

³¹ *Ibidem*, p. 168-169.

³² *Ibidem*, p. 169.

³³ Comisiunea pentru studierea 1910, p. 169.

³⁴ *Ibidem*, p. 169.

cărților primite din țară și din străinătate nu mai are loc prin rafturile ghemuite în camerele mici și nu destul luminoase”³⁵.

În capitolul *II. Sporirea* este prezentată creșterea colecțiilor bibliotecii pe tipuri de documente (cărți, periodice, stampe, hărți, fotografii, manuscrise, documente etc.) care se încheie cu următoarea afirmație:

„Cifrele acestea vorbesc îndeajuns despre importanța tot mai mare pe care o are Biblioteca noastră, dar ne îndeamnă în același timp de a pune toată sollicitudinea pentru a-i asigura o funcționare în condiții mai îmbunătățite, din punctul de vedere al localului și al personalului”³⁶.

Această problemă, departe de a fi rezolvată a dus un an mai târziu, în 1911, la redactarea unui memoriu înaintat de către Delegația Academiei Române atât Majestății Sale, Regelui Carol I al României, cât și lui P. P. Carp, Președintele Consiliului de Miniștri.

II. Memoriul din 18 februarie 1911 privind localul Bibliotecii Academiei Române adresat Regelui Carol I și lui P. P. Carp, Președintele Consiliului de Miniștri

În Ședința Academiei din 1 mai 1911, sub președinția lui I. C. Negruzzi, Dimitrie Sturza, Secretarul General al Academiei, a dat citire *Raportului asupra lucrărilor făcute în 1910-1911*, unde este amintit memoriul Delegației Academiei Române cu privire la localul Bibliotecii, din data de 18 februarie 1911, adresat Regelui Carol I și lui P. P. Carp, Președintele Consiliului de Miniștri. Acest memoriu, de o importanță crucială pentru cercetarea de față, scoate în evidență toate problemele care derivau, în acel moment, din cauza lipsei unui spațiu adecvat al Bibliotecii Academiei Române.

Textul memoriului a fost publicat în *Analele Academiei Române*, din care vom reda aici o parte:

„«Una din piedicile mari cari stânjinesc în țara noastră dezvoltarea studiilor științifice și răspândirea cunoștințelor în toate direcțiunile este lipsa de biblioteci. În anii din urmă institutele științifice de pe lângă Universități au început a fi înzestrate cu aparate și cu materiale necesare pentru îndeplinirea menirii lor. Pe lângă ele au început a se forma și biblioteci speciale, de cari se pot folosi cei ce fac cercetări în specialitățile respective. Studenții Universitatea din Capitală mai găsesc un mare ajutor în biblioteci pe care le-a dăruit-o M. S. Regele, când a înființat pentru acea tinerime Fundațiunea Universitară Carol I.

«Biblioteca Academiei înlésnește tuturor studiile și cercetările în măsura ce-i îngăduesc puținătatea mijloacelor, strâmtorarea și nepotrivirea localului.

³⁵ Raportul Comisiunii Bibliotecii 1910, p. 214-215.

³⁶ *Ibidem*, p. 220.

«Lipsește însă până, acum a Bibliotecă a Regatului României, în care sa fie adunate principalele publicațiuni din toate științele și care să fie așezată într-un local destul de cuprinzător pentru o largă dezvoltare în viitor, destul de sigur spre a păstra colecțiunile dintr'însul ferite de orice primejdie din afară și din lăuntru, destul de practic instalat spre a se putea pune cu înlesnire acele colecțiuni la îndemâna învățaților.

«Pentru a se desvolta în țara o adevărată activitate științifică, fără de care progres real în cultura nici nu se poate închipui, este de absoluta necesitate a se întemeia cât mai în grabă o mare bibliotecă.

«O asemenea bibliotecă este de o necesitate cu totul imperioasă pentru studiile de caracter național: istoria, literatura, limba, arta națională cu un cuvânt toate manifestările trecute și actuale ale vieții politice, economice și culturale ale neamului nostru. Aceste studii sunt de o însemnătate capitală pentru noi și ele nu se pot face în centre științifice străine, ci numai în colecțiunile adunate și organizate în țară.

«Academia Română, dela începutul activității ei, a simțit aceasta lipsă și și-a dat toate silințele să o înlătore - în marginile modestelor ei mijloace. Mai mult, prin donațiuni și prin schimb de publicațiuni, ea făcuse în întâii ei ani de activitate un bun început de bibliotecă cu cărți prețioase pentru istoria națională, un început de colecțiuni de manuscrise și de documente vechi românești, de colecțiuni de monete, de stampe, de portrete istorice și de hărți geografice vechi privitoare la Români. Acest început a fost în pericol de a fi nimicit la 1884, când a izbucnit focul într'o aripa a Universității, în care Academia ocupa trei săli. Colecțiile adunate până atunci au trebuit să fie scoase în fugă de soldați - spre a fi ferite de foc - și aruncate în dosul monumentului Mihaiu Viteazul, iar după câteva ore duse repede înlăuntru spre a fi ferite de ploaie. Cu aceasta mutare s'au făcut pagube serioase, cari numai pe încetul și în parte au putut fi reparate.

«De atunci încoace Academia, prin silințe înzecite și printr'o lucrare stăruitoare, a adunat o bibliotecă însemnată care crește an cu an. Pe lângă publicațiunile numeroase pe cari le primește în schimb dela Academii, instituțiuni științifice și învățați din străinătate - s'au procurat și se procură și publicațiuni din deosebitele științe. S'au adunat și se aduna cărți vechi și nouă, cari privesc pământul și neamul românesc, terile și popoarele vecine, precum și rămășițele scrise scăpate de vitregia timpurilor trecute, cari privesc vieța religioasă, economică, culturală, juridică și politică a Românilor din toate timpurile și din toate locurile.

«S'a adunat astfel o colecție de manuscrise slavone, românești, grecești, scrise sau folosite în țerile noastre, cum nu s'a mai strâns niciodată; s'au adunat documente, acte și scrisori în limbile slavă, română, grecească, etc., privitoare la toate manifestările vieții românești în trecut; hărți geografice, stampe, portrete vechi și o băgată colecție de fotografii.

«S'a adunat neprețuita colecțiune de cărți vechi românești sau în limbile slavă, grecească și altele, tipărite în țara noastră începând dela 1508, unele exemplare unice, altele de cea mai mare raritate, cari au fost descrise în Bibliografia românească veche.

«Biblioteci întregi adunate cu mari sacrificii, cu mult zel și cu mare pricepere, au fost introduse în biblioteca Academiei, cum a fost a răposatului istoric A. Papiu Ilarian, a d-lui Dimitrie C. Sturdza-Scheianu, a Episcopului Dionisie al Buzăului, a Mitropolitului Iosif Naniescu al Moldovei, a Colonelului Papazoglu și altele.

«Statul improvizase, după întemeierea Universității, din cărțile găsite la colegiul S-tului Sava, o mică bibliotecă, căreia îi dăduse numele de «Biblioteca Centrală» și pe care o instalase în câteva odăi din Universitate; a lăsat-o însă fără local potrivit și îndestulător, fără personal statornic și priceput și fără o dotațiune care să-i permită o dezvoltare serioasă. Când trebuințele Universității au reclamat, biblioteca a fost mutată de două ori în case închiriate - firește nepotrivite din toate punctele de vedere. La 1901 ea a fost cedată - prin lege specială - Academiei spre a fi folosită împreună cu colecțiunile mult mai însemnate ale acestei instituțiuni.

«Biblioteca Academiei, luând după 1884 o dezvoltare repede, deși dispunea de foarte modeste mijloace bănești, în curând nu i-au mai fost îndestulătoare cele trei încăperi pe cari Academia le ocupa în Universitate.

«Ministrul Instrucțiunii publice dela 1890, d-1 Teodor Rosetti, apreciind marea însemnătate culturală a activității Academiei, care la 1879 a fost înălțată, prin lege specială la situația de «Institut Național», și a colecțiunilor ei științifice, a cumpărat casa Cezianu (Calea Victoriei 135) și i-a pus-o la dispoziție, dimpreună cu sumele necesare pentru reparație și instalare. Tot atunci s'a cumpărat terenul vecin (Casa Bellu, Calea Victoriei No. 133), precum și grădina Cezianu din fund; iar mai târziu, în 1896, d-1 Ministru al Instrucțiunii publice P. Poni a cumpărat casa Zaleschi (Calea Victoriei No. 137).

[...]

«Astfel s'a format locul mare și frumos, care, prin legea specială din 7 Maiu 1896, a fost dăruit Academiei și care are o fațadă de 132 metri spre Calea Victoriei, cu o adâncime cam de 150 metri. Acest loc va primi acuma o a treia fațadă spre noul Bulevard, care va trece peste Calea Victoriei spre Calea Griviței în lungul terenului Cantacuzino-Moruzi (Calea Victoriei 131). Pentru a se căpăta această a treia fațadă, este necesar să se cumpere dela Primărie fâșia (1.530 m. p.) ce rămâne din terenul Cantacuzino-Moruzi și pentru care se cere suma de lei 123.520.

[...]

«Localul în care se află acuma instalată Academia și colecțiunile ei - cea mai mare comoară de material științific, mai ales pentru istoria națională, care s'a adunat vreodată - este înjghebat din împreunarea a două case particulare (casele Cezianu și Zaleschi), la care s'au adăus sala de ședințe câteva încăperi construite din nou.

«Acest local este cu totul neîndestulător și nepotrivit pentru colecțiunile științifice care formează Biblioteca Academiei.

«1. Localul actual este neîndestulător, pentru că toate încăperile lui sunt pline cu rafturi de cărți, îndesate atât de mult unele lângă altele, încât nu este cu putință a mai așeza altele, iar aceste rafturi sunt atât de pline de cărți, încât în multe locuri volumele adăose ca continuare stau așezate grămezi, fără sa poată fi puse la locul cuvenit. Toate dubletele de cărți sunt păstrate în două încăperi din fosta Monetărie a Statului, unde cu greutate și cu mare pierdere de timp trebuiesc căutate, când este trebuință de ele.

[...]

«2. Localul actual este nepotrivit, pentru că, fiind înjghebat din două case private, el nu întrunește nici una din condițiile indispensabile pentru un local de bibliotecă. Depozitele de cărți nu sunt așezate în jurul sau lângă sala de lucru, ci unele sunt depărtate de aceasta sala, astfel ca personalul de serviciu pierde mult timp spre a aduce cărțile în sala de lucru și spre a le duce înapoi la locul lor.

«Apoi localul nefiind încălzit prin calorifer, se produce iarna o foarte mare diferență de temperatură între încăperile de lucru, coridoare și depozite, ceea ce este dăunător atât pentru cărți, cât și pentru sănătatea personalului.

«3. Acest local este nesigur, pentru că nu întrunește nici una din condițiile unui local destinat a păstra în siguranță depozite de bibliotecă:

«Coperișul la amândouă casele împreunate este întreg de lemn acoperit cu tablă de fier; tavanurile sunt toate de lemn și de trestie ; casele sunt despărțite numai cu lărgimea stradei de casa Pascal (Calea Victoriei 196), ocupată acum de Administrația Financiară de Ilfov, așa, că, în caz de foc la acea casă, localul Academiei ar fi în primejdie de a fi nimicim împreună cu colecțiile dintr'însul.

«Neputându-se instala calorifer, localul actual se încălzește - cât este absolut necesar - cu focuri în 26 sobe. Se înțelege cât de mare este primejdia zilnică, cu toate îngrijirile și supravegherea.

«Starea de lucruri de acuma nu poate și nu trebuie să mai dureze.

«Colecțiunile strânse în Biblioteca Academiei sunt un tezaur național mai presus de orice prețuire bănească. Cele mai scumpe comori rămase din vieța trecută a neamului sunt adunate și se adună aci. Ele trebuiesc să fie în cea mai mare grabă puse la adăpost de orice pericol. În actuala instalare întreaga această comoară poate fi nimicimă într'un ceas rău; ea nu s'ar mai putea, reface niciodată și cu nici un sacrificiu bănesc.

[...]

«Academia Română, conștientă de marea însemnătate pentru cultura națională a unei asemenea Instituțiuni, roagă cu cea mai mare stăruință, pe Guvernul M. S. Regelui, Augustul ei Protector și Președinte de onoare, să aducă la îndeplinire cât mai în grabă satisfacerea acestei mari și grabnice necesități culturale a țerii și a neamului nostru.

«*București, 18 Februarie 1911.*»³⁷.

Concluzii

Ioan Bianu (1856-1935) a devenit conducătorul Bibliotecii Academiei Române începând cu anul 1884. Una dintre preocupările sale principale, după anul 1900, a fost aceea de a găsi un local adecvat pentru Biblioteca celei mai prestigioase instituții de cultură din țară, Academia Română.

După anul 1901, atunci când colecțiile Bibliotecii Centrale din București au intrat în componența Academiei Române, prin desființarea celei dintâi, s-a pus problema unui nou local. Colecțiile s-au mărit din ce în ce mai mult, întrucât au existat o serie de donatori care și-au dorit ca bibliotecile lor personale formate din cărți, manuscrise, periodice și alte documente achiziționate cu mari eforturi financiare să intre în componența Bibliotecii Academiei.

Astfel, s-a resimțit încă de la începutul secolului al XIX-lea nevoia unui nou sediu al bibliotecii întrucât colecțiile, formate din donații și achiziții, s-au mărit considerabil. În Analele Academiei Române este consemnată această preocupare principală de a găsi un nou local pentru bibliotecă, atât a lui Ioan Bianu cât și a altor academicieni.

Eforturile lui Bianu culminează cu Memoriul înaintat de acesta Majestății Sale Regelui Carol I în vederea construirii unui local potrivit pentru adăpostirea colecțiilor strânse de Academia Română în biblioteca sa.

Ulterior, între anii 1909-1915, se pun bazele unei Comisiuni pentru local Bibliotecii, din care au făcut parte Ioan Bianu, C. I. Istrati, Titu Maiorescu, I. Kalinderu, Petru Poni, Anghel Saligny, Grigore Antipa sau Dimitrie Sturdza.

Abrevieri bibliografice

Arhiva Academiei Române 1908 - Arhiva Academiei Române, fondul *Biblioteca*, dosar nr. 1/1908, f. 181-184

Chestia localului Academiei 1909 – „Chestia localului Academiei”, în *Analele Academiei Române*, tomul XXXI (1908-1909), 1909, p. 136-140

Comisiunea pentru studierea 1910 – „Comisiunea pentru studierea chestiunii localului”, în *Analele Academiei Române*, tomul XXXII (1909-1910), 1910, p. 169

³⁷ Raportul d-lui Secretar general 1911, p. 83-89.

- Raportul Comisiunii Bibliotecii 1910 – „Raportul Comisiunii Bibliotecii pentru lucrările din 1909”, în *Analele Academiei Române*, tomul XXXII (1909-1910), 1910, p. 214-220
- Raportul Comisiunii însărcinate 1909 – „Raportul Comisiunii însărcinate cu examinarea lucrărilor făcute în cursul anului 1908-9”, în *Analele Academiei Române*, tomul XXXI (1908-1909), 1909, p. 135-136
- Raportul d-lui I. Bianu 1910 – „Raportul d-lui I. Bianu asupra localului Bibliotecii”, în *Analele Academiei Române*, tomul XXXII (1909-1910), 1910, p. 164-168
- Raportul Secretarului general 1910 – „Raportul Secretarului general asupra lucrărilor făcute în 1909-1910”, în *Analele Academiei Române*, tomul XXXII (1909-1910), 1910, p. 94-117
- Raportul d-lui Secretar general 1911 – „Raportul d-lui Secretar general D. Sturdza asupra lucrărilor făcute în 1910-11”, în *Analele Academiei Române*, tomul XXXIII (1910-1911), 1911, p. 82-112

